

Motion till riksdagen

1987/88:Jo802

av Maj-Lis Lööw m. fl. (s)

om vår miljö

Miljöförstörelse uppstår i samhällen där naturen betraktas som en marknad som reglerar sig själv genom tillgång och efterfrågan. Vår luft, vårt vatten, våra hav och jordar ses som "råvaror" eller "avloppssystem" som det står kapitalstarka intressen fritt att utnyttja. Tron på ett återskapande, tron på en balans mellan vad som utnyttjats och vad som finns kvar framstår alltmer som en nybliven önskedröm.

Faktum är att en ren marknadsekonomi aldrig förmår skapa ett miljövänligt samhälle. Lagar och regler som begränsar marknadsekonomins yttersta kortsiktiga drivkraft, vinsten, måste tillskapas och ständigt omprövas i takt med nya informationer och ökad kunskap.

Miljöfrågorna kan aldrig betraktas som ett separat politikområde. Miljöaspekter måste föras in på alla områden, industri- och regionalpolitik, transporter och handel, jordbruk och skogsmark, biståndspolitik och utbildningspolitik.

Därtill kommer varje individs egenansvar för den gemensamma miljön, och alla kan här göra sin insats: sänka hastigheten, köpa returförpackning, lämna tillbaka batterier, använda oblekt papper, hushålla med papper, använda porslin och glas i stället för engångsartiklar, välja fosforfritt tvättmedel, odla persilja mot ohyra, åka kollektivt osv.

Denna motion behandlar fyra områden som är relaterade till miljön; luften, vattnet, kemisamhället och avfallsfrågan.

Luften

Luften transporterar syre till människor och djur och koldioxid till växterna som med solens hjälp gör näring och syre till djuren. Utan detta kretslopp vore liv på jorden omöjligt.

Sedan urminnes tider har luften förorenats både av mänsklig aktivitet och naturliga processer. I industrialismens spår följde alltmer utsläpp och sämre luft.

Miljöskyddslagen från 1969 blev en milstolpe i luftvårdsarbetet. Den har bl. a. medfört en kraftig minskning av industrins utsläpp även om det kan göras ytterligare ansträngningar. Men i dag är landets bilpark den värsta förorenaren. Det är kväveoxidutsläppen som starkt kommer att fortsätta bidra till föroreningar. Ett program för en minskning av kväveoxidutsläppen med 50 % till år 1995 och därefter en minskning till 1/3 av dagens nivå är nödvändig. Bilismen orsakar även i ett annat led stora skador – vid lacke-

ringen av bilarna. Vid all användning av metallic-lack släpps dubbelt så mycket organiska lösningsmedel ut som vid annan lackering. Det finns ingen anledning att offra miljön på skönhetens altare – metallic-lackering bör därför förbjudas. Storstädernas problem, med både biltrafik och uppvärmning inger särskild oro. De inversionsskikt som bildas utgör en allvarlig hälsorisk för befolkningen. Befolkningsgrupper i starkt förorenade områden bör bli föremål för epidemiologiska undersökningar för att upptäcka hälsorisker.

Särskild uppmärksamhet har den senaste tiden ägnats åt frågan om ozonskiktet. På södra halvklotet har en uttunning kunnat iakttagas upp till 60:e breddgraden. Detta är mycket allvarligt och de åtgärder nationellt och internationellt som vidtagits är otillräckliga. Freoner som förorsakar skadorna används vid tillverkning av förpackningar, skumplast, isoleringsmaterial, avfettnings- och rengöringsmedel m. m. Alternativ finns även om de på kort sikt kan vara något sämre och något dyrare. De farligaste freonerna CFC 11, CFC 12 och CFC 13 bör nu förbjudas. Övriga freoner bör återvinnas och på sikt helt tas bort.

En annan viktig fråga är luften inomhus. Här är intresset framför allt koncentrerat till radonet. Radon som är en radioaktiv gas kan orsaka lungcancer. Den avges från radonhaltig berggrund eller från väggar av blå lättbetong. Gränsvärdena för becquerell/m³ är olika för olika hus (nyproducerade, gamla och ombyggda). Det bör snarast ställas samma krav i gamla och ombyggda hus som på nyproducerade.

Vattnet

Även vattnet är en förutsättning för livet på jorden. Människan, liksom många växter och djur är beroende av sötvatten för sin existens. Ett stort antal djur och växter har vatten som sin livsmiljö. I dag hotas våra vatten av övergödning, försurning och förgiftning. Därmed hotas själva livet på jorden.

Efter 1930-talets och 1940-talets debatt om vattenmiljön gjordes det många bra insatser på 1960-talet och 1970-talet. Fortfarande utgör övergödningen ett allvarligt problem.

Det är väl känt att orsaken till försurning är främst utsläpp av sura gaser vid förbränning från andra nationer.

Övergödningen däremot har sin grund i jordbruket och dess stora gödselgivor som ökar läckaget av fosfor och nitrat till vattendragen. En alternativ rådgivning plus ökade avgifter på handelsgödsel är några medel för att vända utvecklingen.

Kvicksilverhalten har också börjat stiga t. o. m. i skogssjöar som inte har några direkta avloppsutsläpp. Boven är luftburet kvicksilver från industrier, krematorier och sophöfverbränningsanläggningar.

Den nya vattenlagen från 1983 slår fast att "vatten skall skyddas och vårdas som en gemensam naturtillgång". Kommunerna måste bättre än hittills planera vattentillgången och upprätta vattenvårdsprogram för att försätta kvaliteten i förorenade områden.

Kemisamhället består av 60 000 till 70 000 olika kemikalier som i sin tur ingår i 4 miljoner kemiska produkter. I Sverige använder vi 20 000 kemikalier och kunskapen om dem är inte den allra bästa.

På 1950-talet ökade kemikalieanvändningen. Det var plaster, gifter och konstgödning. Lagstiftningen genomfördes, kvicksilverbetat utsäde förbjöds 1967, lagen om hälso- och miljöfarliga varor kom 1973. Senast fick vi lagen om kemiska produkter.

Det är dags att anlägga ett annat synsätt på kemikaliespridningen. Principen att varje produkt skall bära sina egna miljökostnader bör gälla och ha en styrande effekt mot mer miljövänliga produkter.

De allergisjukas antal ökar för varje år. Omkring 1,5 miljoner svenskar beräknas ha besvär av någon form av allergi. 15–20 % av Sveriges befolkning tvingas söka läkare på grund av allergiska besvär. Hela tiden produceras nya produkter och ämnen. Lagen om hälso- och miljöfarliga varor slår fast att producenten svarar för att produkten inte innehåller skadliga ämnen. Många ämnen utsätts aldrig för prövning eftersom det i förhand kan vara svårt att förutse om produkterna är allergiframkallande.

Det finns ett stort behov av utökad forskning, testning och information rörande allergiframkallande produkter. Det är dock allra viktigast att konsumentverket får större möjligheter att föra ut information till allmänheten om allergiframkallande produkter. På verket finns stor kunskap samlad och man har fungerande samarbete med olika experter och expertorgan inom problemområdet.

På många platser lagras stora mängder kemikalier. I Landskrona har Supra en lagringstank som innehåller 30 000 ton ammoniak. Vid en allvarlig olycka skulle 25 000 människor behöva evakueras inom fyra timmar. Räddningstjänst och brandförsvaret måste ha beredskap och utrustning för att klara kemikalieolyckor. Räddningstjänsten skall därvid ha rätt att kontrollera kommunens kemikalierisker på liknande sätt som man i dag kontrollerar brandrisken.

Många kemikalier som finns i hemmen behöver bättre märkning och klarare regler som gör förpackningarna mer barnsäkra.

Kemikaliers hälso- och miljörisiker måste redovisas separat, så att alla kan få klart för sig vilka avvägningar som gjorts mellan ekonomiska, tekniska, medicinska och miljömässiga faktorer.

Avfall

Vårt avfall ger upphov till stora miljöproblem oavsett hur det hanteras. För 10 år sedan var soptippen det vanligaste sättet att göra sig kvitt avfallet. Soptippen lades så långt ifrån samhällena som möjligt. Det betydde också att de ibland kom att ligga på mycket olämpliga ställen där risken för läckage till grundvattnet är mycket stor.

1975 beslutade en enig riksdag att återvinning och återanvändning skulle prioriteras. Detta har gått trögt. Nu är det källsortering som är det primära. En stor del av svenska folket är berett att sortera sina sopor. Ur resurs- och

miljösynpunkt är det angeläget att använda returmaterial även om det inte är ekonomiskt lönsamt. Varje kommun skall ha skyldighet att samla in åtminstone papper, glas, textil och miljöfarligt avfall för returbruk.

Mot. 1987/88
Jo802

Ett speciellt problem är förbränningen vid krematorier och det kvicksilverutsläpp som då sker. Det är nödvändigt att krematorierna förses med effektivt filter. Särskilda föreskrifter bör utformas för krematorier.

Sammanfattningsvis vill vi således föreslå att

- Epidemiologiska undersökningar görs på befolkning i starkt förorenade områden
- Förbud för de farligaste freonerna genomförs
- Halvering av kväveoxidutsläppen till 1995, därefter minskning till 1/3 av dagens nivå
- Förbud mot metallic-lackering beslutas
- Lika gränsvärden införes för nya och gamla hus
- Fortsatta insatser görs från samhälle och jordbruk för att motverka näringsläckage och onödigt spridning av kemikalier till våra vattendrag
- Informationen om olika kemiska produkters hälsorisker och allergiframkallande egenskaper breddas
- Testning av befintliga kemikalier bl. a. med tanke på kombinations effekter
- Miljö- och hälsorisker hos kemiska preparat redovisas öppet och separat ifrån den tekniska/ekonomiska bedömningen
- Kommunerna ges rätt att kontrollera kemikalierisker på samma sätt som brandrisk
- Kommunerna åläggs insamling av papper, glas, plast, metall, textil och miljöfarliga batterier
- Särskilda föreskrifter gällande rökgasrening för krematorier utarbetas

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder på miljöns område.

Stockholm den 26 januari 1988

Maj-Lis Lööv (s)

Maj Britt Theorin (s)

Lahja Exner (s)

Wivi-Anne Radesjö (s)